

DAAR BIJ DIE TAFEL IS HET TENMINSTE VEILIG

Het ontbijtbuffet van H.M. van den Brink

Dijk, de roman van H.M. van den Brink uit 2016, werd in het tijdschrift *HP/De Tijd* als “oer-Hollands” omschreven, een predicaat dat de schrijver te danken had aan de titel, maar ook aan zijn “scherpe oog voor licht, schaduw en wolkenluchten”. Het is een beetje flauw om nu te zeggen dat je wel op meer plekken in de wereld dijken, licht, schaduw en wolkenluchten hebt (zoals er over de grens ook schrijvers rondlopen die daar evenzeer een goed oog voor hebben); Van den Brink trok in *Dijk* inderdaad registers open die je elders niet open zou trekken.

Opvolger *Het ontbijtbuffet*, een bundel van dertien verhalen, is wat je de tegenpool van *Dijk* zou kunnen noemen, want hierin draait het juist, grof gesteld, om een vertrék uit Nederland. Vakantie- of verplaats-en-aankomstverhalen zijn het, veelal handelend over de *great expectations* die mensen koesteren op het gebied van het toerisme en overige rondtrekkerij. Van den Brink houdt het klein; de problemen die hij in zijn verhalen plaatst, zijn geworteld in het intiem psychologische en intermenselijke: a is met b op vakantie, a ziet in den vreemde een mooie meid achter een toonbank staan, a ziet b steeds minder zitten. Of c schrijft een brief aan d, waarin ze hem aanwrijft dat hij zo op e is gaan lijken, hun (eikel van een) vader.

Ondergetekende lezer, vers terug van een vakantie uit Portugal, verbaasde het met de flitsende selfiesticksdrommen in Porto en Lissabon nog vers in het geheugen wel een beetje dat Van den Brink zichzelf zo beperkt in zijn vertellingen. Er is onmiskenbaar iets belangrijkers of ingrijpenders te zeggen over de reizende mens wat niet in Van den Brinks verhalen aan bod komt. Iets als de weerslag van het altijd (dus ook op vakantie) aanwezige scherm in het hedendaagse bewustzijn kom je bijvoorbeeld niet bij hem tegen, of in elk geval niet op een grondig uitgewerkte wijze. En zo is het blijkbaar ook geen probleem dat het oudste verhaal uit de bundel, zo leert een nawoord, al uit 2000 stamt. Er is de afgelopen twintig jaar nogal wat veranderd in de wereld.

H.M. van den Brink, © Annaleen Louwes

Je kunt dus rustig zeggen dat hij zijn personages eerder op een klassieke dan op een actuele manier te grazen neemt. Zo'n man die zo graag aan de lokale bakkersvrouw wil zitten, had ook in 1900 rond kunnen lopen; brieven aan of over eikels van vaders werden ook al door Kafka verstuurd. Van den Brink zet je dan ook niet per se op scherp met een in de tekst verstopt inzicht over de moderne tijd. Hij is geen scherpe abstracte geest, hij is veel eerder een galant formulerende observator van de menselijke conditie. Het vakantie-land, de vakantieplek, is in de verhalen zoets als het walhalla. Een oase van hoop, genot of rust, iets dat in elk geval sterk af steekt bij de fletse realiteit van het Hollandse alledag. *Zou moeten* steken, want er blijkt in die oases natuurlijk weer geen enkele noot aan de boom te hangen. Dat laatste bedoel ik metaforisch, want juist aan luxe – dat geeft Van den Brink met de titel ook al een beetje weg – ontbreekt het niet.

Van den Brink neemt zijn personages eerder op een klassieke dan op een actuele manier te grazen

Zijn opsommingen – een stijfiguur waar hij zich überhaupt graag van bedient – van de talrijke spijzen, dranken en andere producten of diensten laten zien hoe warmpjes de toerist er vaak bij zit. Een ontbijt komt niet neer op een bord met een broodje erop, er staat een heel buffet klaar. Met deze ogenschijnlijke luxe, die natuurlijk niet alleen op het ontbijt slaat, laat Van den Brink zien dat de reiziger zich op vakantie juist vaak voor veel keuzes gesteld ziet. Alles wat thuis vanzelfsprekend is, staat op vakantie op losse schroeven. In het titelverhaal wordt het ontbijtbuffet zelfs een beetje het baken van de vakantiedagen; de stappen die na het eerste eten gezet moeten worden, vallen vies tegen. Daar bij die tafel, met al die uitgestalde weelde, daar is het tenminste veilig. Je kunt een Hollander uit Holland weghalen, je haalt het Hollandse er niet mee uit de Hollander.

Maar nogmaals, dit is in mijn optiek dramatisch gezien klein bier. Ik heb toch niet de indruk dat we met een verhaal dat eindigt met de nogal Youp van 't Hekkiaanse verzuchting “Trouw met mij” volledig zijn afgedaald in diepte van de menselijke ziel. “De mens verlangt naar vakantie”, stelde Arnon Grunberg in een promofilmje van ‘De Nieuwe Religie’, de rubriek die hij voor het maandblad *Vrij Nederland* maakt, “maar van wat eigenlijk?” Heel voorzichtig zeg ik, op basis van de wijsheid die uit Van den Brinks verhalen te halen valt, dat het antwoord “van elkaar” luidt. Want opvallend vaak gebruikt hij de vakantie als een soort breekpunt, een naderend breekpunt dat in de lucht hangt doordat er volop, maar stiekem, geloerd wordt naar anderen. Liefde, en alles wat ervoor door moet gaan, is (nog steeds) een dominante factor in het tegenwoordige leven. En als er eens iemand is die deze stelling, zoals in het verhaal ‘The Awkward Affair’, niet meteen wil beamen, dan loopt die kans weggezet te worden als een patiënt. Er komt in dat verhaal een homoseksuele vrijgezel voor met een bemoeizuchtige zus. “Ik was intussen heel tevreden met mijn leven. Prettige flat, gezond, gewaardeerd door collega’s, een vaste aanstelling aan de universiteit al bijna gerealiseerd. Maar voor haar (*de zus, SK*) was mijn solitaire bestaan zoiets als een lekkende kraan of een loszittende tegel, iets wat verholpen moest en ook kon worden.”

SEBASTIAAN KORT

H.M. VAN DEN BRINK, *Het ontbijtbuffet*, Atlas Contact, Amsterdam, 2018, 193 p; *Dijk*, 2016, 192 p.